

378.4.096:27-12.011.31 (477.83-25)

## ВИКЛАДАЧІ-УКРАЇНЦІ ТЕОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ОСВІТА ТА КАР'ЄРНИЙ РІСТ

ГАЛИНА МАТВІЄНКО,

аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті розглянуто питання освітнього рівня викладачів теологічного факультету Львівського університету, які викладали в ньому з кінця XVIII до кінця XIX ст. Автор доводить, що якісна освіта в межах Австро-Угорської імперії та поза нею відкривала перед теологами можливість особистісного кар'єрного росту. Це проілюстровано на конкретних прикладах наукових шляхів викладачів-українців.

*Ключові слова:* Львівський університет, теологічний факультет, викладачі, професори.

**Постановка проблеми та стан її вивчення.** Історія теологічного факультету Львівського університету на сьогодні є недослідженою ділянкою в контексті загальноуніверситетських студій та в історії освіти загалом. Окрім загальних праць з історії Львівського університету [1], розвідки випускника теологічного факультету Львівського університету ксьондза Теофіля Длугоша [2] і монографії сучасного польського дослідника, доктора теології Юзефа Волчанського [3], присвячених історії теологічного факультету в міжвоєнний період, спеціальних досліджень цієї проблематики в українській історичній науці, на жаль, не проводилося. Особливої уваги потребує вивчення питання викладацького складу теологічного факультету Львівського університету та його освітнього рівня.

**Мета** цієї статті - висвітлення питань освіти та кар'єри викладачів теологічного факультету Львівського університету. Актуальність такої теми обумовлюється також тим, що вони були ще й активними діячами в церковному й громадсько-політичному житті Галичини в другій половині XIX ст. - на початку XX ст.

**Виклад основного матеріалу.** Професорсько-викладацький склад теологічного факультету Львівського університету відзначався високим рівнем наукової підготовки. Це була тогочасна інтелігенція, яка студювала в австрійських університетах: у Львові, Чернівцях, а також у Відні, Граці, Празі. Декому траплялася можливість здобувати вищу освіту й за межами володінь імперії Габсбургів. Здобуття хорошого рівня освіти відкривало перед бажаними можливість просування вгору по ієрархічній соціальній драбині. Це "було законною мрією кожного здібнішого і амбітнішого українця. Для теологів реалізацією її був титул крилошанина або придворного радника у цьому світі, і Царство Небесне в другому..." [1, с. 44, 45]. Українців, які викладали у Львівському університеті в досліджуваній період, була мізерна кількість. Переважали поляки, німці: можна сказати навіть, що на той час Львівський університет був фактично польським науковим середовищем. Але найбільше українців було на теологічному факультеті. Серед них крилошанами (священниками, які були членами крилосу

(капітули) - дорадчого органу при єпископі єпархії) були Йосиф Комарницький, Іван Бартошевський, Іван Величко та ін. [2, с. 10; с. 10; с. VIII; с. IX; с. XIII; с. 6].

На кафедрах теологічного факультету Львівського університету працювали відомі викладачі-українці, які спричинилися до розвитку освіти, науки, церковного та громадсько-політичного життя в Галичині. Найбільш активно діяльністю серед них виділилися такі: **Михаїл Гарасевич** (барон де Нойштерн) - архіпресвітер греко-католицької Митрополічної капітули у Львові, церковний діяч та історик, доктор теології, професор теологічного факультету Львівського університету, а також звичайний професор кафедри пастирської теології з польською мовою викладання (1789-1800), суплент кафедри герменевтики Нового Заповіту і грецької мови (впродовж 1794/95 навчального року), декан теологічного факультету (у 1795/96 навчальному році) [3, с. 91-93]; перемишльський єпископ **Михаїл Левицький** (де, гербу Роголя) - греко-католицький митрополит Галицький, кардинал, примас Галичини, доктор теології, професор і декан теологічного факультету Львівського університету, який організував докола себе коло патріотичних греко-католицьких священників у Перемишлі, започаткувавши цим першу хвилю національного відродження [4, с. 49]; **Іван Гарасевич** - греко-католицький священник Львівської архієпархії та Перемишльської єпархії, брат генерального вікарія Михаїла Гарасевича, доктор теології, професор інституту для українців із руською мовою викладання т. зв. "Studium Ruthenum" при Львівському університеті, суплент (1803-05 рр.), а згодом - надзвичайний професор догматики та історії Церкви (1805 - 1807 рр.) [5, с. 226; с. 13-17]; **Йосиф Сембратович** - доктор теології, який протягом 1851/2 навчального року викладав вступ до книг Нового Заповіту, грецьку мову й трактування Євангелії від св. Марка, тлумачення послання св. апостола Павла до Коринфян; префект греко-католицької духовної семінарії, суплент кафедри Біблійних студій Нового Заповіту [6, спр. 1708; s. 11], адміністратор Перемишльської єпархії (у 1867-1872 рр.), митрополит Галицький від 1870 року, який у 1882 р. виїхав до Риму [7, с. 18; с. 209-210].

№ 4 (118) липень-серпень 2012 р.

**Професор Сильвестр Сембратович** - кардинал, митрополит Галицький, племінник митрополита Йосифа Сембратовича. Початкову й середню освіту здобував у народних школах Ясля, Горлицях, Тарнова, а також Перемишля, Львова, Відня. Після закінчення трьох класів гімназії, від 1853 р. навчався у греко-католицькому колеґіумі св. Афанасія в Римі; студював філософію й теологію в колеґіумі Урбаніанум. У 1861 р. став священником і здобув докторат з теології. Через рік отримав призначення виконувати обов'язки капелана при монастирі сестер ордену св. Василія Великого у Словіті й катехіта монастирської школи, а згодом - префекта духовної семінарії й учителя релігії при школі домініканок у Львові (1863-65 рр.). Від 1864 р. Сильвестр Сембратович став суплентом догматики у Львівському університеті (на місце професора Юзефа Черлунчакевича, який виїхав до Кракова), а з літнього півріччя 1869/70 н. р. - професором спеціальної догматики й доцентом фундаментальної теології [8, арк. 4]. Протягом 1872/3 і 1878/79 навчальних років обирався деканом теологічного факультету [9, с. 212-213]. У 1873 р. став просинодальним архієпархіальним екзаменатором; із 1878 р. був іменованим єпископом-помічником до митрополита Йосифа Сембратовича, а вже через рік залишив університетську кафедру. Від 1882 р. призначений львівським адміністратором, а з 1885 р. - митрополитом Галицьким, який отримав від папи Лева XIII титул кардинала (1894 р.) [10, с. 13, 14; с. 15; с. VIII]. Сильвестр Сембратович виявився активним учасником і творцем церковного та громадсько-політичного життя Галичини останньої третини XIX ст. Він публікував свої праці з пастирської теології на сторінках церковного журналу "Руський Сіон", а разом із ректором духовної греко-католицької семінарії у Відні доктором теології Юліаном Пелешем (від 1885 р. - Станіславівський єпископ) та професором Львівського університету Климентом Сарницьким був його редактором (у 1872-80 рр.); започаткував часопис "Мир", бажаючи протиставити його народовецькому друкованому органу "Діло". У 1882 р. обирався послом до Крайового сейму, членом австрійської Изби Панів та виконував обов'язки сеймового віце-маршала протягом 1883-97 рр. У 1886 р. у Ватикані навіть розглядався проект надання митрополиту Сембратовичу титулу Львівського патріарха й питання підпорядкування йому вірних греко-католицької церкви в Угорщині. Однак втіленню цих задумів зашкодив угорський кардинал Ю. Сімара.

Митрополит Сильвестр Сембратович сумлінно дбав і про свою паству: заохочував духовенство до підвищення особистого освітнього рівня, здобуваючи докторат теології, а також організовував для них паломницькі подорожі до Риму. Окрім цього, він заснував фундацію "Руський Дівочий Інститут" (1894 р.) при школі для дівчат у Львові під опікою сестер василіанок і відкрив інтернат св. Йосафата для студентів; долучався до збільшення доходів до фонду для утримання вдів і сиріт по греко-католицьких священниках; брав участь у відкритті медичного факультету у Львівському університеті (9. IX. 1894), а також приймав цісаря Франца Йосифа в греко-католицькій духовній семінарії м. Львова [11, с. 214-216].

**Професор Йосип Делькевич** - греко-католицький священник Перемишльської єпархії, голова "Народного дому", очолював товариство "Руське касино" у Львові. Він походив із незаможної міщанської сім'ї, яка мешкала в містечку Лежайську Ланцутсь-

кого повіту (Жешівського циркулу - суч. Польща). Осиротівши, мусів утримуватися самостійно від 1 класу гімназії. Прагнучи здобути богословську освіту, Йосиф Делькевич навчався в Генеральній греко-католицькій духовній семінарії у Львові (1848-49 рр.) [12, арк. 81, 104], Львівському університеті (1845-48 рр.) та Перемишльській семінарії [13, с. 427]. Після прийняття священства він продовжив студії у вищому духовному освітньому закладі, т. зв. "Фринтанеумі" у Відні, а також у Віденському університеті, де й здобув ступінь доктора теології. Будучи вже священником Перемишльської єпархії, у 1855 р. о. Делькевич захистив докторську дисертацію (опонентами при захисті були ректор греко-католицької духовної семінарії у Львові доктор Литвинович і віцекантор доктор Йосиф Сембратович) у Віденському університеті св. Августина. Після здобуття ступеня доктора Йосип Делькевич працював катехітом при народних школах [14, арк. 7, 9-10] та префектом Перемишльської духовної семінарії, а також професором катехітики й методики в Теологічному інституті м. Перемишля (1855-60 рр.). У 1860 р. він став префектом духовної Генеральної греко-католицької семінарії у Львові (виконував ці обов'язки до своєї смерті у 1912 р. [15, с. 28, 620] і суплентом (заступником професора), а з 1864 р. - дійсним професором церковної історії на теологічному факультеті Львівського університету, у якому викладав аж до виходу на пенсію в 1890 р. Доктор Делькевич п'ять разів обирався деканом теологічного факультету (у 1866, 1870, 1875, 1881, 1890 рр.) [16, с. 4; с. 374-376; 378] і ректором Львівського університету (у 1867/8 навчальному році) [17, арк. 8, 10; с. 98]. Протягом 1883-85 навчальних років він викладав ще педагогіку для майбутніх теологів. Згідно з оцінкою своїх колег, проф. Делькевич користувався авторитетом і схвальними відгуками у громадськості Галичини. Зокрема, у газеті "Слово" про нього зазначалося: "...всі ті ступені достоїнства в званні учительськомь и в ієрархії церк[овної] достигаль муж той своимь власнымь трудомь, своими силами, не маючи за собой иной підмоги или покровительства, як только свой природный отличный талант и неусыпную прилїжність вь наукахь, а кь тому и больше еще надь то - совѣстное, самое точнїйшее исполнение всякихь препоручаемыхь ему обовязковь..., д-рь Делькевичь принадлежит до тїхь рїдкихь дїльныхь характеровь, якимь отличался на всю нашу Русь незабвен[ної] памяти митр[ополит] Яхимовичь..." [18, арк. 3, 3 зв.]. Так високо оцінювали сучасники професора його досягнення й прирівнювали до заслуг Галицького митрополита та декана теологічного факультету Львівського університету в 1860/1 навчальному році Григорія Яхимовича [19, \* с. XIV], який користувався великим авторитетом у церковних та громадських колах Галичини й здобув собі славу істинного руського пастиря свого стада, вірного австрійському трону й папському Римові, першого русина-патріота "имївший сь тактом и благорозуміємь чистый русский патріотизмь, греко-католическое вїроисповідание и непоколебимую предданость австрийскому Трону" [20, с. 3].

У зв'язку з відкликанням до Риму Галицького митрополита Йосифа Сембратовича в 1869 р., було запропоновано 3 кандидатури на Галицьку митрополію, серед них був і доктор Йосиф Делькевич [21, с. 4]. Водночас слід додати, що професор Делькевич брав ще активну участь у суспільно-політичному житті Галичини. У 1870 р. він став заступником

голови товариства "Руської Бесіди", а як тогочасний справжній руський патріот, був членом багатьох благодійницьких і просвітницьких товариств: ім. Михаїла Качковського, "Головної Руської ради" та "Народного дому" [22, арк. 3 зв., 4].

На кафедрі Біблійних наук Старого Закону і східних мов працював один із відомих професорів теологічного факультету і ректор Львівського університету **професор Климентій Сарницький**. Він розпочинав своє навчання в народних і середніх школах Львова й був дуже талановитим і сумлінним учнем. У 1848 р. вступив до львівської латинської семінарії, із якої був вигнаний через користування забороненою для семінаристів літературою (мабуть, політичного характеру - Г. М.), а змінивши обряд у 1850 р., вступив до чину оо. Василіан [23, с. 214]. З 1851 до 1854 року Сарницький працював учителем у народних школах Бучача, а склавши іспит зрілості в Станіславові, від 1854 р. до 1858 р. студював теологію в Руській духовній семінарії м. Відня та філософію в інституті "Фринтанеум". У Відні Климентій Сарницький був висвячений на священика (1857 р.) і там же склав перший ригорозальний (на здобуття ступеня доктора) іспит із догматики (1859 р.). Інші іспити він складав у Львівському університеті, де залишився працювати спочатку ад'юнктом (1861-1864 рр.) теологічного факультету, а згодом - суплентом (заступником професора доктора Сарницького обрано на засіданні колегії професорів факультету - 11 серпня 1865 р.) [24, арк. 14]. На теологічному факультеті він викладав Біблійні студії Нового Заповіту і моральну теологію, а з 1868 р. - ще Біблійні студії Старого Заповіту [25, с. 182].

Від 1869 р. о. Климентія Сарницького призначили звичайним професором Біблійних студій Старого Заповіту і східних мов, він також продовжував займатися фаховими науковими дослідженнями свого предмету. За особисті заслуги професор Сарницький був відзначений командорським хрестом ордена Франца-Йосифа I [26, с. 13]. У 1880/1 н. р. він був обраний ректором Львівського університету [27, с. 3] і з тієї причини в 1889 р. засідав у Краєвому сеймі. Будучи українцем, мав політичні погляди, що відзначалися прихильним ставленням до поляків, більше того, у галицькій пресі про нього писали, що "вправді не держалася до тепер Русинів, але може бути, що поїде согласна сь нашими русскими полами" [28, арк. 11, 14]. Провівши реформу василіанського чину, о. Сарницький отримав достоїнство руського титулярного архимандрита від Папи Римського. Із цієї причини професор припинив викладати св. Письмо Старого Заповіту і східні мови у Львівському університеті, у якому пропрацював більше 30 років, а при своєму відході (15 січня 1902 р.) влаштував прощальний обід університетським професорам. Загалом його наукова діяльність користувалася схвальними відгуками. Він був одним із найвідоміших біблеїстів, а тогочасна преса характеризувала його як людину, яка вміла "погодити науку з побожністю, а любов до Польщі з любов'ю до Русі" [29, арк. 4, 7].

Викладачем пастирської теології був **доктор Францішек Костек**. Теологічну освіту він здобув у греко-католицькій духовній семінарії та Львівському університеті (1849-52), а також у Відні - у Центральної греко-католицької духовній семінарії та університеті (1852-53) [30, арк. 160]. Він став професором пастирської теології руською мовою викладання на теологічному факультеті Львівського універ-

ситету [31, s. 13, 14; s. 13, 14; s. 13, 14; s. 12, 13; s. 12, 13; s. 11]. Саме з його іменем пов'язується піднесення доцентури пастирської теології й надання їй статусу дійсної професорської кафедри, що дозволялося за умови чергування русина (греко-католика) і латинника (римо-католика) на кафедрі. Теологічні студії й ступінь доктора Францішек Костек здобув у Віденському університеті. Спочатку він був директором руської учительської семінарії у Перемишлі, потім префектом студій у духовній греко-католицькій семінарії у Львові [32, с. 12], а від 1867 р. заміняв на кафедрі хворого професора Загорського [33, арк. 4]. У 1865 р. став професором богослов'я завдяки праці про правову присягу "De iureiurando"; працював також суплентом (заступником професора) педагогіки у Львівському університеті. 1866 року він уже був членом академічного Сенату й викладав пасторальну теологію руською мовою для студентів греко-католиків [34, арк. 1]. Однак звістку про присвоєння звання професора Ф. Костеку, який протягом 12 років перебував на посаді суплента пастирської теології, не дуже радо зустрів митрополит Спиридон Литвинович, який у час обрання кандидата перебував у Римі [35, арк. 5]. У 1875 р. професор Костек був іменований почесним крилошанином греко-католицької кафедральної капітули в Перемишлі [36, с. 3]. Його кандидатуру пропонували призначити митрополитом Галицьким, оскільки відгукувалися, що він "здобна голова, політично не скомпромитовался" [37, арк. 5 зв., 6]. Однак уже незабаром газета "Слово" зазначала, що він був навмисне звинувачений у пропольських зв'язках [38, арк. 6]. У скорому часі його вже висували як кандидата на Перемишльське єпископство [39, арк. 5 зв. - 7]. Про його викладацьку та педагогічну 20-літню діяльність згадувалося в газеті "Діло", що він користувався популярністю й любов'ю в усіх - "повсечасна дбальність о добру долю своїх вихованців и цїлого клиру руского, незвычайно рїдка тактовность вь сполученю настоятельскои поваги сь батьковскою старанстію и прихильності, приступность для всїхъ и завсїгда такь рїдка у достойниковъ, а навіть жертволюбность для добра и охорони руского священства все тоє з'єднало ... здавна надзвычайну популярность и любовь у всїхъ" [40, с. 3]. За це він був нагороджений орденом Франца Йосифа I [41, с. 13]. Окрім цього, доктор Костек був членом депутації до Намісництва з метою збереження права русинів щодо викладання руською мовою у створеній руській народній школі у Львові [42, с. 4]. Він працював також заступником голови Руського педагогічного товариства доктора Яновського [43, с. 3].

На зміну професору Францішку Костеку прийшов **професор Іван Бартошевський** - радник при Митрополічій консисторії, який відзначився сумлінною викладацькою працею та церковною діяльністю. Він походив із сім'ї львівських міщан. Середню освіту здобував у львівській школі імені св. Єлизавети, потім - у руській академічній гімназії, а теологію вивчав у Відні в Центральної греко-католицької духовній семінарії та університеті (1871-74 рр.), де прослухав також курс славистики професора Ф. Міклошича [44, с. 183-184]. У 1876 р. о. Бартошевський повернувся до Львова працювати катехітом при реальній школі і сотрудником (заступником пароха на парафії) при архикатедральній церкві св. Георгія у Львові, а з 1884 р. став заступником катехіта при IV гімназії у Львові. У 1877 р. він здобув диплом доктора теології у Віденському університеті. Працював

спочатку ад'юнктом (1879-83 рр.), згодом суплентом (1883-84 рр.) і в 1885 році став дійсним професором пастирської теології руською мовою викладання у Львівському університеті [45, арк. 1, 8]. За хороше виконання безпосередніх обов'язків священика в 1881 р. о. доктор Іван Бартошевський був призначений дійсним референтом Митрополичої консисторії [46, с. 4]. Окрім пастирської теології, він викладав також педагогіку українською мовою (1890-1920 рр.) у Львівському університеті, а від 26.VIII.1905 керував ще семінаром із гомілетики для греко-католицьких студентів. Доктор Бартошевський неодноразово обирався продеканом (1889/90, 1890/91 рр.) та п'ять разів деканом теологічного факультету (1888/89, 1893/94, 1895/96, 1900/01, 1906/07 рр.). Був заступником голови Товариства св. апостола Павла в 1893 р., синодальним екзаменатором (1905) [47, с. 60; с. 31; с. 31; с. 16; с. 18; с. 17-184; с. 17-18; с. 23-24; с. 23-24; с. 60; с. 19; с. 19; с. 18; с. 6.], радником митрополичого суду в подружних справах [48, с. 8]. Разом зі священиком Іваном Величком, доктор Іван Бартошевський був відомим галицьким католицьким проповідником [49, с. 19], який публікував свої проповіді в церковному журналі, що виходив протягом 1800-1882 рр. під назвою "Галицький Сіон" та "Душпастир".

**Священик Іван Величко** (1839-1889) був львівським крилошанином, який для Галицької Русі був вірним сином, "... що все заховав для неї любов і щире серце та ніколи не зійшов з дороги патріотизму для личних користей. Був се сильний, правий і честний характер" [50, арк. 4]. Одержав від Папи достоїнство і титул "Senator Romanus et Praelatus domesticus Suae Sanctitatis" (1888 р.) [51, арк. 1]. У 1868 р., згідно з рішенням Митрополичого Ординаріату, був призначений тимчасовим референтом консисторським, радником і дійсним референтом митрополичої консисторії у Львові. Працював заступником катехіта при руській гімназії на місці Івана Гушалевича, де зумів "своімь тактом і добрымь проводомь молодежи зьєднати у своїхь товаришівь любовь і поважане" [52, арк. 9]. 1871 року був поставлений першим проповідником при Свято-Георгіївському храмі у Львові й греко-католицьким катехітом при польській гімназії Франца-Йосифа, від посади в якій відмовився. Причину цього подала газета "Слово", а саме: обов'язковість вживання польської мови у викладанні [53, арк. 6]. Через два роки він уже отримав катехітуру при львівській зразковій головній школі [54, с. 3], а ще через рік (1874) - посаду вчителя катехітики й методики на теологічному факультеті Львівського університету. Цей предмет він викладав для греко-католиків руською мовою. О. Величко працював також катехітом при місцевій народній школі ім. Конарського [55, с. 3], головою церковного суду в подружних справах та інстанційного суду, комісаром Митрополичого Ординаріату науки релігії в середніх школах міста Львова, настоятелем пресвітерського дому, членом ц. к. окружної шкільної Ради Львова, радним міста Львова [56, с. 20]. Його одностайні про нього висловлювались, що він мав сильний, правий і чесний характер, ніколи не зійшов з дороги патріотизму для особистої користі [57, арк. 4].

Ще однією яскравою статтю серед викладачів-українців був професор **Йосиф Комарницький**. Він народився в сім'ї священика Симеона, закінчив середні школи й гімназію в Дрогобичі з відзнакою. Три курси богословських студій прослухав у Віденсь-

кому університеті, четвертий (1875 р.) - у Перемишлі. У 1876 р. прийняв свячення й став сотрудником в Отинії. У 1878 р. вступив до вищого наукового закладу св. Августина (Augustineum) у Відні, а за два роки (1880 р.) здобув ступінь доктора теології у Віденському університеті. Перебуваючи в Римі як секретар архієпископа Йосифа Сембратовича, відвідував лекції церковного права в Collegium germanicum. Згідно з рішенням Митрополичої Консисторії у 1883 р., о. Комарницький був призначений до виконання обов'язків префекта студій у греко-католицькій духовній семінарії [58, арк. 4-5], а одночасно - катехіта в 7-класній школі ім. св. Єлизавети у Львові [59, арк. 13]. Окрім цього, був референтом і радником при Митрополичій консисторії духовного суду в подружних справах. Невдовзі на місце доктора Івана Гробельського став ад'юнктом теологічного факультету Львівського університету (1885/6 н. р.), від 1886 до 1891 рр. був учителем катехітики й методики на теологічному факультеті Львівського університету. З 1891 р. - надзвичайний професор (з 1893 р. - звичайний) Біблійних наук Нового Заповіту у Львівському університеті, декан теологічного факультету, почесний крилошанин Перемишльської капітули, у 1896/97 н. р. - ректор Львівського університету. Був членом товариств "Народний Дім", "Галицько-Руська Матиця" та св. апостола Павла. Після Першої Світової війни був звільнений, як і інші професори-українці, з роботи, бо відмовилися присягнути на вірність Польщі [60, с. 14-15].

#### Висновок

На прикладі життєвих шляхів викладачів теологічного факультету Львівського університету можна зробити висновок, що їхній освітній рівень був добрим рушієм для досягнення наукової, церковної чи політичної кар'єри і дозволяв їм обирати рід занять та зосередитися на науковій, адміністративній, громадській чи церковній діяльності. Найчастіше викладачі здобували вищу освіту у Відні, Римі або Інсбруку, а кар'єрні шаблі одержували, стаючи крилошанином, каноніком, префектом семінарії, єпископом чи митрополитом. Це проаналізовано у статті на прикладі кар'єрного росту викладачів-українців, зокрема декана теологічного факультету і Галицького митрополита Сильвестра Сембратовича, декана Йосифа Делькевича, декана теологічного факультету і ректора Львівського університету Климентія Сарницького, декана і ректора Францішка Костека, священиків декана Івана Бартошевського, Івана Величка, декана і ректора Йосифа Комарницького. Освітній рівень цих викладачів та їх діяльність впливали на розвиток освіти і науки у Львівському університеті, а, отже, і в українському середовищі.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Шлемкевич М. Галичанство / М. Шлемкевич. - Нью-Йорк, 1956. - С. 44, 45.
2. Шематизмъ всечесного клира митропол. Архієдїєцезии греко-католической Львовской на рокѣ 1896. - Львовѣ. - С. 10; Шематизмъ... на рокѣ 1897. - Львовѣ. - С. 10; Шематизмъ... на рокѣ 1898. - Львовѣ. - С. VIII; Шематизмъ... на рокѣ 1899. - Львовѣ. - С. IX; Шематизмъ... на рокѣ 1900. - Львовѣ. - С. XIII; Шематизмъ... на рокѣ 1918. - Львовѣ. - С. 6.
3. Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. I, II. / L. Finkel, S. Starzyński. - Lwów, 1894. - Cz. I. - S. 91-93.
4. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної

української нації XIX - XX ст. / Я. Грицак. - К. : Генеза, 2000. - С. 49.

5. Глистюк Я. Гарасевич Іван / Я. Глистюк // ENCYKLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 тт. - Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. - Т. I. А - К. - С. 326; Андрохівич А. Львівське "Studium Ruthenum" / А. Андрохівич // Записки Наукового товариства імені Шевченка. - Львів : НТШ, 1929. - Т. CL. - С. 13-17.

6. Державний архів Львівської області (далі - ДАЛО), ф. 26 (Львівський університет), оп. 5, спр. 1708; Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Sommer-Semester des Studien-Jahres 1852. - Lemberg, S. 11.

7. Шематизмъ всечесного клира митрополичои Архієдїєзїи греко-католической Львовской на рокѣ 1883. - Львовѣ. - С. 18; Sembratowicz Józef // Polski Słownik Biograficzny. - Tom XXXVI/2, Zeszyt 149. - Warszawa - Kraków, 1995. - S. 209-210.

8. ДАЛО, ф. 26, оп. 8, спр. 121, арк. 4.

9. Sembratowicz Selwester // Polski Słownik Biograficzny. - Tom XXXVI/2, Zeszyt 149. - Warszawa - Kraków, 1995. - S. 212-213.

10. Sembratowicz Józef // Polski Słownik Biograficzny. - Tom XXXVI/2, Zeszyt 149. - Warszawa - Kraków, 1995. - S. 209-210.

11. Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1872. - S. 15; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1886. Leopoli. - S. 13, 14; Шематизмъ всего клира греко-католицкой митрополичои Архієпархїи Львовской на рокѣ 1901. - Львовѣ, 1901. - С. VIII.

12. Центральний Державний Історичний архів України у Львові (далі - ЦДІАЛ), ф. 451 (Греко-католицька богословська академія, м. Львів), оп. 2, спр. 611, арк. 81, 104.

13. Глистюк Я. Делькевич Йосиф / Я. Глистюк, Т. Лещак / ENCYKLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 тт. - Т. I. А - К. - С. 427.

14. Львівська Наукова Бібліотека Національної Академії Наук України імені Василя Стефаника (відділ рукописів) (далі - ЛНБ НАН України імені В. Стефаника), ф. 167 (Левицькі), оп. II. 978/п. 35, арк. 7, 9 - 10.

15. Блажейовський Д. Історичний шематизм Перемиської єпархії з включенням Апостольської адміністрації Лемківщини (1828 - 1939) / Д. Блажейовський. - Львів : Каменяр, 1995. - С. 28, 620.

16. Akademische Behörden an der k. k. Universität zu Lemberg, sammt der Ordnung der Vorlesungen an derselben im Winter-Semester des Studien-Jahres 1875/6. - Lemberg, S. 4; Finkel L. Historia ... / L. Finkel, S. Starzyński. - Cz. I. - S. 374-376; 378.

17. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 978/п. 35, арк. 8, 10; Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego. - Cz. I, II / L. Finkel, S. Starzyński. - Lwów, 1894. - Cz. II. - S. 98.

18. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II. 978/п. 35, арк. 3 - 3 зв.

19. \*Григорій барон Яхимович був суфраганом (з 1841 р.) Галицької митрополії, Перемишльським єпископом (1849 р.), а з 1860 р. - Галицьким митрополитом; помер у 1863 р. див у: Шематизмъ всечесного клира митрополичои Архієдїєзїи греко-католической Львовской на рокѣ 1882. - Львовѣ. - С. XIV.

20. За упокой души // Слово. - Ч. 45. - Львовь, Субота 26 Апреля (8 Мая) 1875. Годъ изданія XV. - С. 3.

21. Якъ зачуваемъ... // Слово. - 1869. - Ч. 58. - Львовь, Середа 23 Юля (4. Авг.). Рочникъ IX. - С. 4.

22. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 132/п. 8, арк. 3 зв. - 4.

23. Zięba A. Sarnicki Kasjan Klemens / A. Zięba // Polski Słownik Biograficzny. - Tom XXXV/2. - Zeszyt 145. - S. 214.

24. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 132/п. 8, арк. 14.

25. Finkel L. Historia Uniwersytetu Lwowskiego / L. Finkel, S. Starzyński. - Cz. I, II. - Lwów, 1894. - Cz. II. - S. 182.

26. Каровець М. Українці - ректори... - С. 13.

27. Ректоромъ львовского университета // Дѣло. - Ч. 45. - Львовь, Середа 11 (23) Червня 1880. - Рочникъ I. - С. 3.

28. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, 2820, п. 84, арк. 11, 14.

29. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, 2, 2820, п. 84, арк. 4, 7.

30. ЦДІАЛ, ф. 201, оп. 4 а, спр. 3411, арк. 160.

31. Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1856. - Leopoli. - S. 13, 14; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1857. - Leopoli. - S. 13, 14; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1858. - Leopoli. - S. 13, 14; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1859. - Leopoli. - S. 12, 13; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1860. - Leopoli. - S. 12, 13; Schematismus universi venerabilis cleri archidioecesos Metropolitanæ graeco catholice Leopoliensis pro anno Domini 1867. - Leopoli. - S. 11.

32. Каровець М. Українці - ректори Львівського університету. (Ucraini - Rectores Universitatis Leopoliensis) / М. Каровець. - Жовква, 1936. - С. 12.

33. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 1615/п. 53, арк. 4.

34. ДАЛО, ф. 26, оп. 5, спр. 933, арк. 1.

35. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 1615/п. 53, арк. 5.

36. Дрѣ Ф. Косткъ / Ф. Дрѣ // Слово. - Ч. 131. - Львовь. Субота 30 Ноября (12 Декабря) 1874. Годъ изданія XIV. - С. 3.

37. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 1615/п. 53, арк. 5 зв. - 6.

38. Там само, арк. 6.

39. Там само, арк. 5 зв - 7.

40. Ювілей Впр. проф. дра Фр. Костека // Дѣло. - Ч. 37. - Львовь, Середа 14 (26.) Мая 1880. - С. 3.

41. Schematismus venerabilis cleri Dioecoesani rithus graeco catholice Premisliensis pro anno Domini 1870. - Premislae, 1870. - S. 13.

42. Депутація львовск. русиновъ // Дѣло. - Ч. 46. - Львовь, Субота 14 (26) Червня 1880. Рочникъ I. - С. 4.

43. Основательнѣ руского товариства педагогичного // Дѣло. - Ч. 81. - Львовь, Субота 17 (29) жовтня 1881. Рочникъ II. - С. 3.

44. Глистюк Я. Бартошевський Іван / Я. Глистюк, Т. Лещак // ENCYKLOPEDIA. Львівський національний університет імені Івана Франка : в 2 тт. - Т. I. А - К. - С. 183 - 184.

45. ЛНБ НАН України імені В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 132/п. 8, арк. 1, 8.

46. Дрѣ Іоанъ Бартошевскій // Дѣло. - Ч. 3. - Львовь, Субота 10 (22) сѣчня 1881. Рочникъ II. - С. 4.

47. Шематизмъ всечесного клира митропол. Архієдїєзїи греко-католической Львовской на рокѣ 1902. - Львовѣ. - С. 60; Шематизмъ ... на рокѣ 1903. - Львовѣ. - С. 31; Шематизмъ ... на рокѣ 1904. - Львовѣ. - С. 31; Шематизмъ ... на рокѣ 1905. - Львовѣ. - С. 16; Шематизмъ ... на рокѣ 1906. - Львовѣ. - С. 18; Шематизмъ ... на рокѣ 1907. - Львовѣ. - С. 17 - 18; Шематизмъ ... на рокѣ 1908. - Львовѣ. - С. 17 - 18; Шематизмъ ... на рокѣ 1909. - Львовѣ. - С. 23 - 24; Шематизмъ ... на рокѣ 1910. - Львовѣ. - С. 23 - 24; Шематизмъ ... на рокѣ 1911. - Львовѣ. - С. 60; Шематизмъ ... на рокѣ 1912. - Львовѣ. - С. 19; Шематизмъ ... на рокѣ 1913. - Львовѣ. - С. 19; Шематизмъ ... на рокѣ 1914. - Львовѣ. - С. 18; Шематизмъ ... на рокѣ 1918. - Львовѣ. - С. 6.

48. Шематизмъ ... на рокѣ 1906. - С. 8.

49. Левицький Я. Теорія церковної вимови. (Гомілетика) / Я. Левицький // Праці Гр. кат. Богословської академії у Львові / [виходить під проводом О. Проф. др. Й. Сліпого]. - Львів, 1932. - С. 19.

50. ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 483/ п. 21, арк. 4.  
 51. Там само, арк. 1.  
 52. Шематизм ... на роки 1906. - Львові. - С. 8.  
 53. Там само, арк. 9.  
 54. Там само, арк. 6.  
 55. Митропол. консисторія // Слово. - Ч. 114. - Львовь, Вторник, 2 (14) Октября 1873. Рочникъ XIII. - С. 3.  
 56. Шематизм ... на роки 1886. - Львові. - С. 20.

57. ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, ф.167, оп. II, спр. 483/п. 21, арк. 4.  
 57. ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, ф. 167, оп. II, спр. 483/ п. 21, арк. 6 зв. - 8.  
 58. ЛНБ НАН України ім. В. Стефаника, ф. 167. II. 1542, п. 51, арк. 4 - 5.  
 59. ЦДІАЛ, ф. 451, оп. 2, спр. 45, арк.13.  
 60. Каровець М. Українці - ректори... - С. 14 - 15.

**H. Matviyenko**

## **THE TEACHERS UKRAINIANS OF THE THEOLOGICAL FACULTY OF THE L'VIV NATIONAL UNIVERSITY: EDUCATIONAL AND CAREER GROWTH**

The article highlights issues of the educational level of the teachers of the theological faculty of the L'viv University. Quality education within the Austro-Hungarian Empire and beyond, opened to the theologians the opportunity of personal career development. This is illustrated by the specific examples of scientific paths of the teachers Ukrainians.

*Key words:* L'viv University, theological faculty, teachers, professors.

© Г. Матвієнко

Надійшла до редакції 25.06.2012

УДК: 94:655.41(477) "1920/1930"

## **КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИДАВНИЦТВ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ В 20-30-ті рр. ХХ ст.**

**ВАЛЕНТИНА МОЛОТКІНА,**

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та культури України*

*Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди*

У статті аналізуються особливості кадрового забезпечення видавництва УСРР у 1920-1930-ті рр. Показано, що втручання партійно-радянського керівництва у внутрішню діяльність видавництва від самого початку радянського періоду стало нормою. На відповідальні посади призначали людей не за фаховим рівнем, а за партійною приналежністю і не лише членів комуністичної партії, але й із відповідним партійним стажем. Якщо в 1920-ті рр. проблему кадрового забезпечення видавництва вирішували самостійно, а держава лише частково субсидювала систему професійної освіти для поліграфічної промисловості, то в кінці 1920-х - на початку 1930-х років підготовкою спеціалістів для видавничої галузі займалися в основному державні органи.

*Ключові слова:* видавництво, видавнича справа, кадри, кадрове забезпечення, кадровий склад, спеціаліст.

### **Постановка проблеми та стан її вивчення.**

Проблема кадрового забезпечення є завжди актуальною. Нею переймаються всі установи, у тому числі й видавництва. Потреба вивчення видавничої справи 1920-1930-х рр., зокрема кадрового забезпечення видавничих структур, зумовлена сучасними соціально-економічними обставинами в Україні, які багато в чому схожі з тодішньою ситуацією. Нині, як і в досліджуваній період, стихійний ринковий роз-

виток привів у галузь талановитих і цілеспрямованих людей різних професій, які опанували новітні технічні й технологічні досягнення майже самотужки. Освіта не встигала за бурхливим прогресом. Поставивши редактора в епіцентр видавничої справи, галузь висунула вимогу вищій школі щодо принципової зміни підготовки видавничих кадрів. Досліджувана проблема має цінне наукове значення, оскільки дає змогу розкрити особливості формування

**№ 4 (118) липень-серпень 2012 р.**